

EU TECHNICAL ASSISTANCE
TO CIVIL SOCIETY ORGANISATIONS
IN THE WESTERN BALKANS AND TURKEY

TÜRKİYE'DE SİVİL TOPLUM
ÖRGÜTLERİ İÇİN:
AKTİF VATANDAŞLIK,
SİVİL İNİSİYATİFLER VE
GÖNÜLLÜLÜK TOPLANTISI

ÖNSÖZ

“Aktif Vatandaşlık, Sivil İnisiyatifler ve Gönüllülük” toplantısı AB TACSO 3 Projesi (Batı Balkanlar ve Türkiye’deki Sivil Toplum Örgütleri için Teknik Destek Projesi) İnsandan İnsana (P2P) Programı kapsamında Türkiye’deki farklı tematik alanlarda çalışan sivil toplum örgütleri (STÖ’ler) için farklı gönüllü yönetimi ve oryantasyon mekanizmalarının yanı sıra gönüllülük için elverişli yasal çerçeveyi tartışmak için bir alan yaratmak amacıyla organize edildi.

23-25 Haziran 2021 tarihleri arasında **üç yarım günlük toplantı** şeklinde gerçekleştirilen etkinlik, çeşitli tematik alanlarda gönüllülerle çalışan **Türkiye’den 50’den fazla STÖ’yü** bir araya getirdi. Toplantı esnasında gönüllülüğün kavramsal çerçevesi ve farklı gönüllü yönetimi ve oryantasyon mekanizmaları geliştiren STÖ’lerden örneklerin yanı sıra gönüllülük için yasal bir çerçeve geliştirmiş Batı Balkan ülkelerinden **(Kuzey Makedonya, Arnavutluk ve Karadağ)** konuşmacılara yer verildi. Bu toplantı ile temelde katılımcı STÖ’lerin gönüllülük ana başlığı altında ve farklı konularda deneyim paylaşımında bulunma olanağı bulması, aktif vatandaşlık, sivil inisiyatifler ve Türkiye’de gönüllülüğün geliştirilmesi konusunda yapılan farklı çalışmalar hakkında bilgi sahibi olması ve 11. Kalkınma Planı’nın hazırlanmasından bu yana tartışmaları süren Türkiye’de gönüllü çalışmaları çerçeveyecek bir yasal zemin hazırlığı konusunda katılımcı STÖ’lerin görüşlerinin alınması amaçlandı. Toplantı katılımcılarının açık çağrı yoluyla belirlendiği toplantıda gönüllülüğün önündeki engelleri ve farklı STÖ’ler tarafından geliştirilmiş olan mevcut gönüllü yönetimi ve oryantasyon mekanizmaları ile Türkiye’de gönüllülük için yasal bir çerçevenin nasıl olması gerektiği ve gönüllülük için yasal bir çerçeve çizmenin fırsat ve sınırlarının neler olabileceği tartışıldı. Toplantı esnasında gerçekleştirilen tüm sunumların ve tartışmaların, ayrıca Türkiye’de gönüllülük için elverişli bir yasal çerçevenin oluşturulmasına yönelik dile getirilen görüş ve tavsiyelerin derlendiği bu sonuç raporu ile toplantı esnasında yürütülen tüm tartışmaların sivil toplum örgütlerinin erişimine açık hale getirilmesi amaçlanmıştır.

Keyifli okumalar diliyoruz;

AB TACSO 3 Ekibi

Raporu Hazırlayanlar: Evren Sener Ünal | Eylem Certel

İÇİNDEKİLER

1

1. GÜN (23 Haziran 2021, Çarşamba)

3

1.1 PANEL I: 'Gönüllülük' Kavramının Kavramsal Çerçevesi ve Türkiye'de Gönüllülük için Elverişli Yasal Ortam Üzerine Son Çalışmalar

11

1.2 PANEL II: Deneyim Paylaşımı: Farklı Gönüllü Yönetim ve Oryantasyon Mekanizmaları

21

2. GÜN (24 Haziran 2021, Perşembe)

23

2.1 PARALEL ATÖLYELER

33

2.2 PANEL: Gönüllülük Konusunda Mevcut Yasal Çerçeve ve Gönüllüler için Etik Kurallar ve/veya Davranış Kuralları- Batı Balkan Ülkelerinden Örnekler

43

3. GÜN (25 Haziran 2021, Cuma)

45

3.1 KATILIMCILARDAN GELEN ÖNERİ VE TALEPLER

1. GÜN

23 Haziran 2021

Çarşamba

10:00 - 10:20

Açılış ve program sunumu:

- Laura Fallavollita; *Program Yöneticisi, AB Türkiye Delegasyonu*

10:20 - 11:10

Panel I: “Gönüllülük” Kavramının Kavramsal Çerçevesi ve Türkiye’de Gönüllülük için Elverişli Yasal Ortam Üzerine Son Çalışmalar

- Prof. Dr. Nurhan Yentürk; *İstanbul Bilgi Üniversitesi, Sivil Toplum Çalışmaları Birimi*
- Dr. Tezcan Eralp Abay; *Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği*
- Burak Buçak; *Ulusal Gönüllülük Komitesi*

11:10 - 11:30

Soru-Cevap Bölümü

11:30 - 12:00

Ara

12:00 - 13:00

Panel II: Deneyim Paylaşımı: Farklı Gönüllü Yönetim ve Oryantasyon Mekanizmaları

- Sibel Güneş; *Kadın Dayanışma Vakfı*
- Hasan Deniz; *Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV)*
- Ayşegül Kanal; *Sulukule Gönüllüleri Derneği*
- Berfin Karataş; *Tarlabaşı toplum Merkezi*

13:00 - 13:30

Soru-Cevap Bölümü

1.1 PANEL I

‘GÖNÜLLÜLÜK’ KAVRAMININ
KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ VE TÜRKİYE’DE
GÖNÜLLÜLÜK İÇİN ELVERİŞLİ YASAL
ORTAM ÜZERİNE SON ÇALIŞMALAR

Etkinliğin ilk paneline, alanda uzman 3 konuşmacı katılmıştır. Konuşmalarında bahsettikleri noktalar, söz alma sırasına uygun şekilde aşağıda verilmektedir.

Prof. Dr. Nurhan Yentürk

İstanbul Bilgi Üniversitesi

Sivil Toplum Çalışmaları Birimi¹

Prof. Dr. Yentürk, konuşmasında İstanbul Bilgi Üniversitesi Sivil Toplum Çalışmaları Birimi tarafından 2019 yılında yapılan ve 2020 yılında yayınlanan Türkiye’de Gönüllülük Araştırması (Türkiye’de Gönüllülük: Katılım, Koşullar ve Hukuk)²3 künyesi ve temel bulgularından

bahsetmiş ve araştırma kapsamında edindikleri deneyim üzerine Türkiye’deki yasal mevzuat çalışmalarına yönelik çeşitli tavsiyelerde bulunmuştur. Prof. Yentürk’ün konuşması sırasında öne çıkan başlıklar şu şekilde özetlenebilir:

Yapılan çalışmalar sonucunda Türkiye açısından elde edilen en önemli bulgu, Türkiye’de yapılacak olan yeni kanunun en temel görevlerinden birinin gönüllülüğü teşvik etmek olması gerektiğidir. Şu anda Türkiye’de gönüllülük oranı %6 ile oldukça düşük durumdadır. Olumlu olan bir yön, gönüllülük alt yapısı Türkiye’de vardır ve örgütlenme özgürlüğü kapsamında anayasal güvence altındadır.

Yeni kanunda, gönüllülüğü kısıtlama ihtimali olan maddeler (ör. Bildirim zorunluluğu) yer almamalıdır.

STÖ'lere ek bürokratik yükler getirilmemelidir.

¹ <http://stcm.bilgi.edu.tr>

² <https://gonulluluk.bilgi.edu.tr/tr/kitaplar/turkiyede-gonulluluk/>

³ Bilgi Üniversitesi öz kaynaklarıyla gerçekleştirilen araştırma kapsamında 1000’den fazla gönüllüye ve 100’den fazla gönüllülerle çalışan STÖ’ye ulaşılmış, birkaç tane odak grup çalışması yapılmıştır. Çalışma, açık kaynaklı olarak yayınlanmış durumdadır. Yayın hazırlanırken, daha önce yapılmış olan Gönüllü Emegi ve İş Hukuku adlı yayından da yararlanılmıştır. Bunun yanında 8 ülkenin gönüllülük konusundaki mevzuatı incelenmiş ve durumu Türkiye’ye daha uygun bulunan 2 ülkenin mevzuatı Türkçe’ye çevrilmiştir.

Hangi STÖ'lerin gönüllüler ile çalışabileceği konusunda subjektif bir tanımlama getirilmelidir. Örneğin sadece kamu yararına dernekler denirse, bu bir kısıtlama getirir. Ya da toplumsal fayda amacıyla çalışan STÖ'ler denirse, bu genel geçer tanımı olan bir durum değildir; herkes tarafından aynı şekilde algılanmayabilir. Dolayısıyla, tüzel kişiliği olan kurumlar ayırım yapılmaksızın dahil edilmelidir.

Gönüllü çalışmaları koordine etmek üzere merkezi bir kurum atamak büyük bir risktir. Kimin gönüllü olacağına ya da hangi STÖ'de gönüllü olabileceğine merkezi bir kurumun karar vermesi Türkiye'de son derece büyük bir risk yaratır. Gönüllünün hangi kurumda gönüllülük yapacağına kendisinin karar verebilmesi ve buna kimsenin müdahil olmaması kanunda yer verilmesi gereken bir husustur. Platform ve girişim gibi tüzel kişiliği olmayan yapılar tartışılabilir. Bazı ülkeler kanunlarında kamu kurumlarını ve kâr amacı gütmeyen şirketleri de kapsama almıştır. Kapsamı ne kadar genişletirsek, kanun o ölçüde daraltıcı olabilir. Bu nedenle, Prof. Yentürk, tüzel kişiliği olan STÖ'lerin dahil edilmesinin yeterli ve kapsayıcı olacağını düşünmektedir.

Kanunun nasıl çalışacağının düzenlenmesi önemlidir. Gönüllü ile nasıl çalışılacak, haklar ve sorumluluklar ne olacak? Yazılı sözleşme zorunluluğu konusunda UGK (Ulusal Gönüllülük Komitesi) çalışmaları kapsamında da çeşitli tartışmalar olmuştur. Bazı STÖ'ler sözleşmenin mutlaka yazılı olarak yapılması gerektiğini savunurken, bazıları tersini savunmaktadır. Prensip olarak, iki taraftan biri talep ettiği takdirde sözleşme yazılı olarak yapılabilir. İş hukukundan dolayı, STÖ açısından da gönüllü ile bir sözleşme yapıyor olmak koruyucu bir önlemdir. Sözleşme istenildiği takdirde taraflardan biri tarafından feshedilebilir. Yapılacak kanun kapsamında sözleşmelerin yazılı yapılmasının zorunlu olmaması ve fesih serbestisi olması garanti altına alınmalıdır.

İşçi ile gönüllüyü ayıran bir çerçeve olmalıdır. Ücret alma dışında, işçi ve gönüllü benzer şekilde çalışmaktadır. Bunların tamamı aynı olabilir, ancak gönüllü ücret almamalıdır. Harcırak konusuna (özellikle AB projelerinde) dikkat edilmelidir. Harcırak alan bir gönüllünün, iş müfettişleri tarafından kaçak çalışan olarak algılanmaması için, proje öncesinde gönüllünün harcamalarının harcırak kapsamında karşılanacağını açıklayan bir sözleşme yapılması önemlidir.

Gönüllünün ucuz işgücü olarak kullanılmaması için gerekli önlemler alınmalıdır. Kararlara katılım, bu durumda önemli bir önlem olabilir. Araştırmada iki nokta ön plana çıkmaktadır: Türkiye'de gönüllülerin %75'i bir iş tanımı alıyorlar, bu oldukça önemli bir aşamadır. Bunun yanında, ayda 40 saatin üzerinde çalışan gönüllü oranı %20 civarındadır. Gönüllü belli bir zaman diliminin üzerinde çalışıyorsa, iş müfettişleri geldiğinde zor durumda kalmamak için mutlaka yazılı sözleşme yapılmalıdır.

Gönüllüler için emeklilik sigortası yapılmıyor, ancak kaza sigortası yapılmalıdır. Özellikle alanda çalışan gönüllüler için kaza sigortası oldukça gereklidir. İncelenen ülkelerde de bu durum geçerlidir. Kanunda, kamu tarafından yapılabilecek bir kaza sigortası önlemi alınması önerilmektedir. Riskli faaliyetler belirlenmelidir. İş kanuna göre çok riskli işler kapsamında bulunan işler konusunda dikkatli olunmalı ve mutlaka kaza sigortası yapılmalıdır.

Tezcan Eralp Abay

Sivil Toplum Geliştirme Merkezi Derneği⁴

Tezcan Eralp Abay, konuşmasında Türkiye’de gönüllülük tartışmasının bugün ne anlam ifade ettiğinden, kavramsal çerçeveden bahsettiğimizde karşımıza çıkan üç temel sorundan ve son olarak yapılan iki yeni araştırmanın sonuçlarından bahsetmiştir. Var olan ve konuşulması gereken üç temel sorunu şu şekilde belirtmiştir:

1 Kapsam tanımlama sorunu:

Gönüllülük ya dar ya da geniş anlamda tanımlanmaktadır. Bu noktada, zorunluluk dışı yükümlülükler önemli bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Zorunluluk dışı yükümlülüklerden, iktisadi ve hukuki yükümlülükler dışında kalan yükümlülükler kastedilmektedir; ancak bu tanım dahi geniş bir tanımlama olmaktadır. Bu kapsamda bir mevzuat oluşturulmaya çalışıldığında, tanımın genişliği, mevzuatın doğru bir şekilde oluşturulmasını engellemektedir. Çalışan ve gönüllü ayrımını iyi yapmak gerekmektedir. Gönüllülüğü para ya da paraya tahvil edilebilir bir araçla karşılanmamış emek zamanı olarak tanımlayabiliriz. Bu şekilde daha net bir tanımlama yapmak mümkün olabilecektir.

2 Gönüllülük konusunun neden önemli olduğu sorunu:

Bu konuda verilen farklı yanıtlar vardır. Gönüllü açısından, gönüllülük, gönüllünün kendini gerçekleştirebilmesi için ihtiyaç duyduğu bir alanı (emek ya da sosyalleşme açısından) sağlamaktadır. Gönüllülük, toplumdaki refaha katkıda bulunmaya önemli bir alan sunmaktadır. Toplum açısından ise, gönüllülük, toplumsal fayda (refah ve değişim) üretmektedir. Toplumsal katılım, aktivizm, vb. gönüllü emeğinin bir parçasıdır. İçinde yaşadığınız toplumu değiştirmek istiyorsanız bu sizi gönüllü olmaya teşvik eder.

STÖ açısından gönüllülük çok önemli parametrelerden biridir. Gönüllü emeği kendi başına ancak içine doldurulduğu kabın hacmi ile ölçülebilmektedir. STÖ'ler bu kabı sağlamaktadır. Standart sivil toplum örgütü, örgüt merkezli bir bakış açısı ile gönüllüye yaklaşmaktadır, bu da zaman içinde bazı sorunlar doğurmaktadır. Şu an üye, gönüllü, çalışan, vb. tanımlar hakkında mutabık olmadığımız bir ortamdayız. Yapılan farklı tasniflere göre tanımlamalar da değişmektedir.

Gönüllülük ile ilgili yaptığımız tüm çalışmalarda bu üç temel soruna değinmeliyiz. Bugün Türkiye'de mevzuat tartışmasının yapılıyor olmasının nedeni, örgütlü sivil toplumun gönüllü emek üzerinde duruyor olması ve bu kapsamda bazı teşviklere ihtiyaç duyulmasıdır. Bu teşvikler yeni bir mevzuat çalışması kapsamında ele alınabilir.

Riskler de bulunmaktadır. Örneğin dernek üyeleri 2018 yılından itibaren kayıt altına alınmaktadır. Bunun bir sonraki aşaması olarak Türkiye'deki derneklerin bütün gönüllülerinin kayıt altına alınması mı istenecek kaygısı bulunmaktadır. Şu an bu gerçek bir durum olmasa da ciddi olarak ele alınması gereken bir konudur. Bir derneğin gönüllüsü olmak, ceza hukuku konusu olacaksa, vergi, sigorta primi gibi konularda teşvik edici olan kolaylaştırıcı önlemlerin tamamen ortadan kaldırılmasını gerektirecek bir durum ortaya çıkarabilir.

Tezcan Abay, konuşması kapsamında Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü tarafından 2019 yılında gerçekleştirilen şu iki araştırmadan bahsetmiştir:

Diğer ülkelerdeki örneklerin incelenmesi

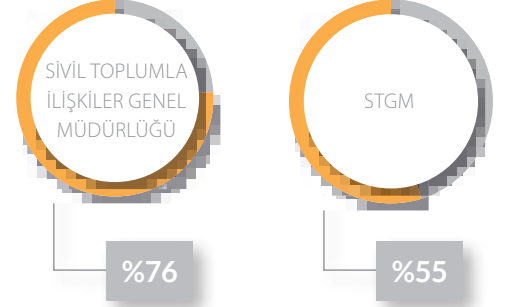

Kamu idarecileri arasında yapılan anket - kamu çalışanları mevzuata ihtiyaç olduğunu, aksi takdirde gönüllülerin STÖ'ler tarafından sömürülebileceğini belirtmiştir. Dernekler geçmişte iş hukukundan kaynaklanan çeşitli zararlara uğramışlardır. Kayıt dışı çalışma konusunda iş müfettişleri son derece hassastır ve gönüllülerin kayıt dışı çalışan olarak algılanma riski mevcuttur. İş gören ve işveren ilişkisi açısından konuya yaklaşmaktadırlar. Burada yapılabilecek bir düzenlemenin çalışma hukuku çerçevesinde yapılması doğru olacaktır. Dolayısıyla bahsedilen riskleri ortadan kaldırmak için gönüllülük mevzuatına makro düzeyden bakmak gerekmektedir.

STGM tarafından henüz yayınlanmamış olan ancak araştırması tamamlanmış bir çalışma bulunmaktadır. Araştırmanın bazı sonuçları şöyledir:

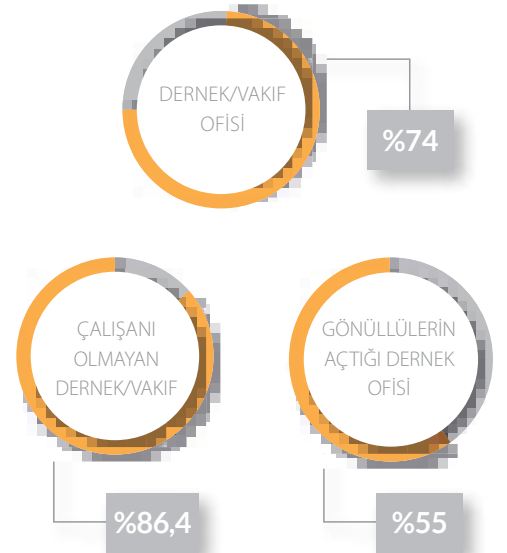
Türkiye'deki derneklerin/vakıfların önemli bölümü gönüllü emeği üzerine kurulmuştur. STÖ'lerdeki gönüllü çalışma oranı, Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü rakamlarına göre %76; STGM araştırma sonucuna göre ise %55 düzeyindedir.

Gönüllülere yolluk (harcirah) ayırabilen dernek oranı %10'u geçmemektedir.

Türkiye'deki dernek ve vakıfların %74'ünün ofisi bulunmaktadır. Ancak hiçbir çalışanı olmayan dernek/vakıf oranı %86,4'tür. Yani Türkiye'deki derneklerin en az %60'ının ofislerini gönüllüler açıp kapatmaktadır.

Türkiye'de sivil toplum örgütleri açısından gönüllülerin katkısını örgütlemenin önemli bir boyutu, profesyonel çalışanların koşullarının da iyileştirilmesi gerekliliğidir. Çalışan koşulları iyileştirilmediği sürece, gönüllülere yönelik koşulların da iyileşmeyeceği araştırma sonuçlarına göre ortadır.

Burak Buçak

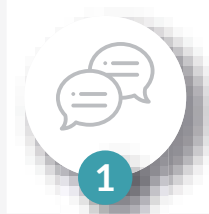
Ulusal Gönüllülük Komitesi (UGK)⁵

TEGV sekreteryası

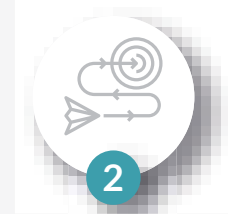

Burak Buçak, konuşmasında UGK'nın hedefleri, çalışmaları ve yapısından bahsetmiş ve güncel çalışmalara değinmiştir. UGK gönüllülüğün tanınması amacıyla belli STÖ'lerin bir araya geldiği ve bu konuda iş birliği yapılan bir örgütlenmedir.

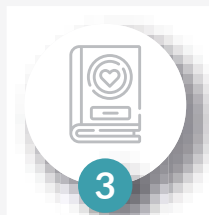
Sekretarya altında çalışan 4 temel alt çalışma grubu bulunmaktadır:

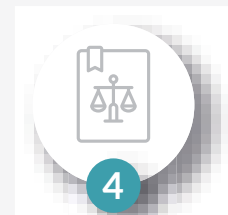
İletişim

Strateji

Gönüllülük Müfredatı

Gönüllülük Mevzuatı

Alt çalışma grupları, ilgili konularda yaptıkları çalışmaları, büyük gruba sunarak, gelişmeleri paylaşmaktadırlar.

UGK tarafından gönüllülük üzerine bir mevzuat çalışması gerçekleştirilmiştir ve ilgililere sunulmak üzeredir. UGK'nın 41 üyesi bulunmaktadır.

⁵ <http://ugkturkiye.org/>

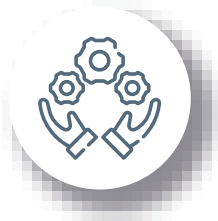
SORU-CEVAP BÖLÜMÜ

Panel sonrasında katılımcılar tarafından konuşmacılara çeşitli sorular yöneltilmiştir. UGK (Ulusal Gönüllülük Komitesi)'nin yapısı ve nasıl üye olunabileceği sorulmuştur. Bu soruya yanıt olarak, UGK'nın tüzel yapısının bulunmadığı ve info@ugkturkiye.org adresine üye olma talebini gönderen dernek/vakıfların taleplerinin değerlendirileceği belirtilmiştir.

Çeşitli mesleklerden profesyonellerin STÖ'lere dahil olması konusunda bir araştırma yapıp yapılmadığına ilişkin soruya, yapılan araştırmalarda genellikle derneklerin, ihtiyaç duydukları alandaki profesyonellerden gönüllü hizmet alarak çalışmalarını sürdürmekte olduğunun ortaya çıktığı hem derneğin ihtiyaçlarını karşılayarak hem de gönüllünün haklarını koruyarak nasıl çalışabiliriz sorusunun yanıtını bulmanın önemli olduğu belirtilmiştir.

Platformların gönüllüleri dahil etmek için nasıl bir yol izleyebileceğine dair sorulan soruya ise, platformların kendileri için kısıtlayıcı olabilecek bir şekilde doğrudan gönüllülerle çalışmak yerine, platform üyesi olan kuruluşlar üzerinden gönüllülerle çalışmalarının daha rahat olacağı belirtilmiştir.

Yasal mevzuat çalışmalarına gönüllülerin ve aktivistlerin dahil edilmesinin önemi konusunda sorulan soruya, gönüllü bakış açısını içeren bir çalışma yapılmasının önemli olacağı ve gönüllülerin STÖ'lerden bağımsız olarak kendi aralarında bu tür bir çalışma içinde olabilecekleri belirtilmiştir.

1.2 PANEL II

DENEYİM PAYLAŞIMI:
FARKLI GÖNÜLLÜ YÖNETİM VE
ORYANTASYON MEKANİZMALARI

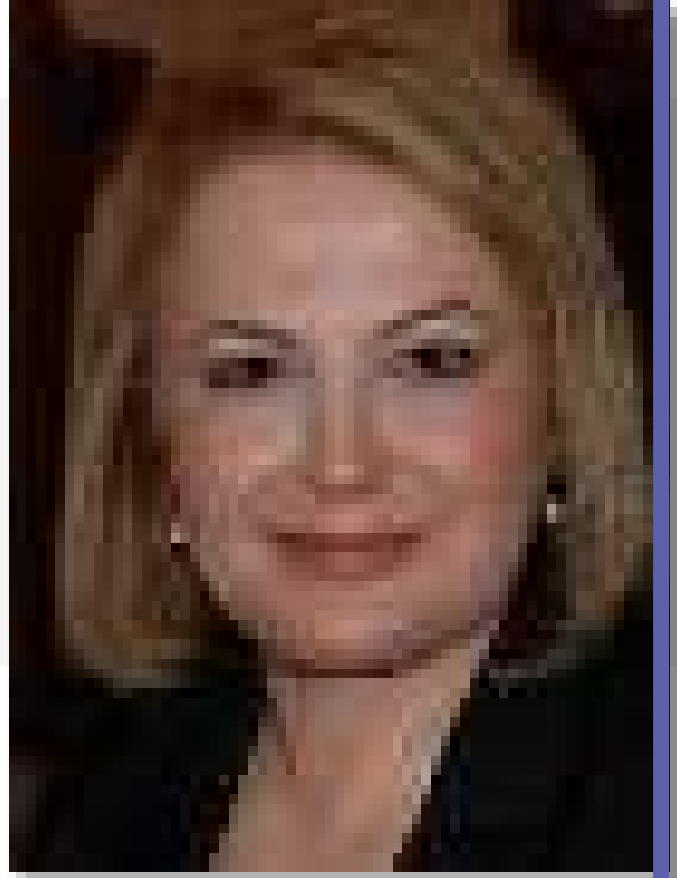

Etkinliğin ikinci paneline farklı STÖ temsilcileri deneyim paylaşımında bulunmak üzere katılmıştır. Konuşmalarında bahsettikleri noktalar, söz alma sırasına uygun şekilde aşağıda verilmektedir.

Sibel Güneş

Kadın Dayanışma Vakfı

Sibel Güneş'in deneyim aktarımından öne çıkan başlıklar aşağıda sunulmuştur;

Kadın Dayanışma Vakfı'nın temel ilkelerinden bahsedildi. Bunlar;

- Erkek egemenliğine karşı mücadelede ortak kadınlık bilincinin oluşturulması, çalışmaların ve çalışmalardaki yöntemlerin şiddetsiz ve feminist bakış açısıyla belirlenmesi, iç işleyişin yatay örgütlenme temelinde yürütülmesi ve böylece kadınların yüz yüze ve samimi ilişkiler kurmasını, ortak kadınlık durumuna ilişkin farkındalığa ulaşmasını sağlamak olarak sıralandı.
- Kurum içindeki gönüllüler feminist bir bakış açısıyla örgütlenmiş durumdadır. Kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği bu örgütlenmedeki gönüllülerin ortak mücadele paydası.

Yaklaşık 40 sene önce bir tartışma grubundan yola çıkarak Vakıf haline gelen bu yapı, başlangıcından bugüne kadar gönüllülük esasına dayanıyor. Vakıf içerisinde gönüllülük "kadınlarla dayanışma" olarak tanımlanmakta.

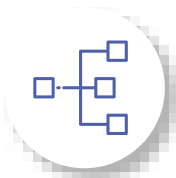
Kadın Danışma Merkezlerinde gönüllülerin çalışması mümkün ve çalışmalarda belirli ilkelerde (kadınların suçlanmaması, mağdur dili kullanmama, şiddetsiz iletişim, gizlilik, hiyerarşi oluşturmama) uzlaşılması gerekiyor. Gönüllü çalışma biçiminin politik bir düzlemde olması ve feminist bakış açısı ve ilkeler içermesi beklenmekte.

Gönüllüler bir form üzerinden başvuru yapıyorlar ve hemen sonrasında yılda iki kere yapılan gönüllü atölyeleri yapıyor. Vakıf gönüllüsü olmak ve adlandırılmak için 7 adet tematik atölyeye katılmak zorunlu.

Gönüllüler vakfı süreçlerine ofis desteği verebildiği gibi, sahada ve merkezlerde bulunan kadınlarla dayanışma faaliyetlerinde de yer alabiliyorlar.

Gönüllüler için Çalışma Grupları oluşturulmuş durumda bunlar sosyal, psikolojik ve hukuki destek grubu, gönüllü koordinasyon ve atölye grubu, kaynak geliştirme grubu, çeviri grubu ve iletişim grubu olarak 7 farklı başlıkta toplanmış durumda.

Gönüllülerle yazılı bir sözleşme yapılmıyor fakat gönüllülere yönelik süpervizyon çalışmaları gerçekleştiriliyor.

Kurum içinde sadece gönüllü koordinasyonu için çalışan bir profesyonel yok ve bunun eksikliği hissediliyor.

Hasan Deniz

Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV)

Hasan Deniz'in deneyim aktarımından öne çıkan başlıklar aşağıda sunulmuştur;

- Anne Çocuk Eğitim Vakfı (AÇEV) tarihçesi, amacı, hedefleri, programları, etkinlikleri ve hedef kitlesi aktarıldı.
- AÇEV, uyguladığı programlara yönelik 3 farklı gönüllülük biçimini benimsemiş durumda. Bu biçimler hiyerarşik bir yapıda değil, sadece gönüllülük türü olarak adlandırılmakta kullanılıyor.

Uzman/Program Gönüllülüğü

Kurum etkinliklerinde gönüllüğün %90'ından fazlasını bu gönüllüler yapıyorlar. Uzun süreli eğitim programlarında eğitici olarak yer alan gönüllüler olarak adlandırılıyor. Bu gönüllülerde çalıştıkları alana yönelik uzmanlık aranmakta ve gönüllülerden gönüllülük yapmadan önce uzun dönemli yatılı eğitimlerden geçmeleri ve eğitimleri en az bir kere izlemeleri beklenmekte. Karşılıklı bağlılık düzeyi çok yüksek olan bu gönüllülük biçiminde harcırah desteği de verilmekte.

Stajyer Gönüllülük

Ön bir bilgilendirme alan bu gönüllüler, masa başında gönüllülük yapmaktadır. Kurum içinde kişisel gelişimlerine yönelik birtakım fırsatlarla da desteklenmeye çalışılıyor.

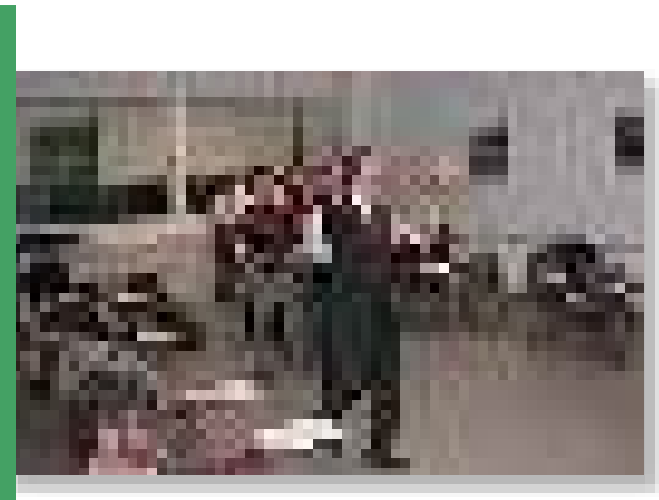

Destek Gönüllülüğü

Destek gönüllüğü sürekli gelen gönüllülük taleplerini, kısa süreli aktivitelere yönlendirmek için düşünülen gönüllülük biçimi olarak belirtildi. Belirli periyotlarda yapılan (ihtiyaç ve sayıya yönelik olarak) oryantasyonlarla desteklense de uzun dönemli eğitimlere katılmıyorlar.

- Programlarda gönüllülük yapacak gönüllüler, uygulama ve etik sözleşmesi imzalamakla yükümlü.
- Vakıfta tüm bu gönüllülerin koordinasyonunu birimler arası iş birliği ile yürüten profesyonel çalışanlardan oluşan bir ekip bulunmakta.
- Gönüllülerin katıldığı eğitim ve faaliyetler kayıt altına alınıyor. Bunun dışında kurum içerisinde tüm bu bilgilerin toplandığı bir veri tabanı mevcut.
- Gönüllülerle mutlaka her sene teşekkür toplantıları gerçekleştiriliyor. Bu toplantıların kurum içinde aidiyeti arttırması da bekleniyor.
- Pandemi döneminde saha çalışmalarında çok zorlanılsa da eğitici eğitimi dışındaki tüm aktiviteler kurum içinde çevrim içi hale çevrilmiş durumda.

Ayşegül Kanal

Sulukule Gönüllüleri Derneği (SGD)

Ayşegül Kanal'ın deneyim aktarımından öne çıkan başlıklar aşağıda bulunabilir.

- Sulukule Gönüllüleri Derneğinin tarihçesi, amacı, hedefleri ve hedef kitlesi aktarıldı.
- Risk altında bulunan bir hedef kitle ile çalışıldığından SGD içinde gönüllülük, uzun dönemli (bir yıla yayılmış) bir süreç ve sürekli olarak yeniden kurgulanıyor. Gönüllülerin sürekliliği yüksek ve devamlılığı sağlayan unsur ise örgüt içi kararlara gönüllülerin katılımı olarak belirtiliyor.
- Gönüllülerle yazılı bir sözleşme yapılmıyor ama programlara başlamadan önce karşılıklı bir söz veriliyor.
- Kurumun kurulduğu günden bugüne oryantasyon programları gelişmiş ve detaylandırılmış. Oryantasyon programının detayları şu şekilde belirtiliyor;

Kurumun tarihçesi ve çalışma kültürü

Sivil Toplum ve Gönüllülük

Çocuk Güvenliği Politikası

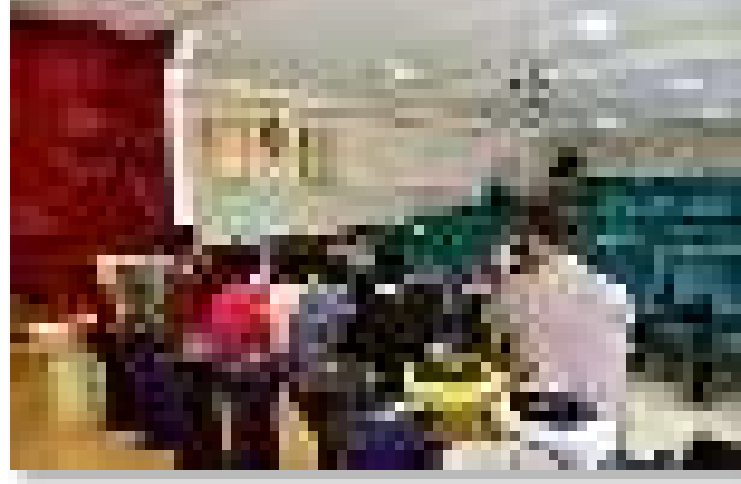

Kadın Hakları

Çocuk Hakları

- Oryantasyon Programında örgütün temel hareket noktalarının anlatılması SGD için çok önemli. SGD özelinde örnek verilecek olunursa bu noktalar;

Mahalle Temelli Çalışma

Çocuk Hakları

Risk altındaki Çocuklarla Çalışma

Gönüllülük Bilinci

Ekip Çalışması

- Oryantasyon süreci düzenli konu odaklı haftalık toplantılarla destekleniyor. Bu toplantılar gönüllülerle tematik ve işleyişe dair paylaşım, gönüllülerin birbirinden öğrenmesinin sağlanması ve yukarda belirtilen temel hareket noktalarının gerçekleşmesi için önemli bir öge olarak ele alınmış durumda.
- Gönüllülüğün sorumluluğu mutlaka oryantasyon programlarında belirtiliyor.
- Harcırak ve sigorta konusu henüz sürdürülebilir bir unsur değil. Bu konu gönüllüğün desteklenmesi konusunda gerekli kaynakların yaratılması ile çok ilişkili ve örgütün halen gündeminde.
- Gönüllülerin pandemi döneminde birbirlerine yönelik açtığı ve yaptığı atölyeler kurum içinde aidiyeti ve birlikteliği arttırmış durumda.

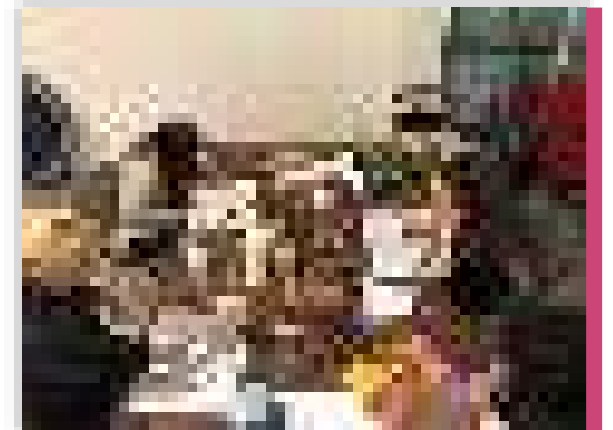

Berfin Karataş

Tarlabası Toplum Merkezi

Berfin Karataş'ın deneyim aktarımından öne çıkan başlıklar aşağıda bulunabilir.

- Tarlabası Toplum Merkezi (TTM) SGD ile çok benzer işleri benzer yaklaşımda yapan bir kurum.
- Örgütte çalışan profesyoneller daha önce gönüllü olarak örgütte çalışan kişiler. Bunun eksileri ve artıları deneyimlenmekte.
- Mahalle çalışmaları yapan örgütlerin kendi çalışma lokallerini çok iyi tanımaları gerekmekte ve bu nedenle TTM bu mahalli çalışmalara başlamadan önce birçok analiz ve toplantı yapmış ve akabinde çalışma biçimi ve konularını belirlemiş durumda.
- Gönüllülerin kuruma aidiyeti oldukça yüksek ve yıl boyu devamlılık oranları %90'a kadar ulaşmakta.
- Oryantasyon kısa dönemde yapılan ve bitirilen bir süreç değil; uzun döneme yayılmış planlı bir program. Gönüllü çalışmaları, "Kapasite Gelişim" başlığı altında toplanmış durumda. Bu başlıklar;

Başvuru

Üniversite öğrencileri ile çalışıldığından 2 dönem (güz ve bahar okulların öğrenim dönemi başlangıçları) gönüllü başvuru dönemi oluşturulmuş durumda. Başvuruların alınmasından sonra gönüllülerin Tarlabası'na ve Politika Belgelerinde yazılan konulara bakışını gözlemleyebilmek için gönüllülerle yüz yüze görüşmeler yapılıyor.

Politika Belgeleri (Çalışma İlkeleri, Çocuk Güvenliği, Gönüllü Sorumlulukları, Çocuk Katılımı)

Başvuru yapan gönüllüden başvuru sırasında bu belgeleri incelemeleri bekleniyor.

Oryantasyon ve Eğitimler

Gönüllülere günlere ve haftalara yayılmış şekilde; Gönüllülük, Toplumsal Cinsiyet Eşitliği, Şiddetsiz İletişim, Çocuk Hakları ve Güvenliği, Barış ve Travma konularını içeren eğitimler sunulmakta ve bu eğitimlere herkesin katılımı gerekmektedir.

Komiteler

Gönüllülerin ilgilendikleri alanlara yönelik proje geliştirmelerine imkan sağlayan bir oluşum komiteler. Böylece gönüllülerin katılımını da desteklemek için bir yapı oluşturulmuş durumda örgütlenme içinde. Pandemi döneminde bu komiteler, gönüllülerde iletişimde kalmak adına çok işlevsel hale dönüşmüş durumda. Komiteler aşağıdaki başlıklarda belirlenmiş;

- Çocuk Güvenliği Komitesi
- İletişim ve Kaynak Geliştirme Komitesi
- Çeviri ve Koordinasyon Komitesi
- Kadın Çalışmaları Komitesi
- Proje Geliştirme Komitesi

Etkinlikler

Gönüllülerin devamlılığını, birlikteliğini ve aidiyetini arttırma adına, gönüllülerin kazanımı odaklı düzenli etkinlikler yapılmakta.

Supervizyon

Travmatik deneyimi olan kişilerle çalışan gönüllüleri korumak ve desteklemek amacıyla yaratılmış örgüt içi bir mekanizmadır.

2. GÜN

24 Haziran 2021

Perşembe

10:00 - 10:20

Açılış ve program sunumu

10:20 - 11:10

Paralel Atölyeler: Pandemi Sürecinde Hak Temelli Yaklaşım ve Gönüllülük

1.Grup: Pandemi Sürecinde Hak Temelli Yaklaşım ve Gönüllülük Uygulamaları

- Esra Huri Bulduk; *İstanbul Büyükşehir Belediyesi* ve Işın Tuğrul; *İstanbul Gönüllüleri*
- Hacer Foggo ve Şeyma Duman; *Derin Yoksulluk Ağı*

2.Grup: Gönüllülükte Etik Kurallar ve Davranış Kuralları

- Derya Kılıçalp; *Fark Edenler Derneği* ve Nurdan Ertoğan; *Habitat Derneği*
- Mehmet Bahadır Teke; *Toplum Gönüllüleri Vakfı*

11:10 - 11:30

Atölyelerdeki tartışmaların kısa özetleri

11:30 - 12:00

Ara

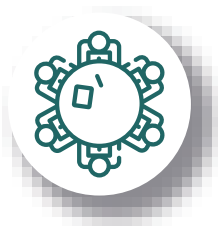
10:20 - 11:10

Panel: Gönüllülük Konusunda Mevcut Yasal Çerçeve ve Gönüllüler için Etik Kurallar ve/veya Davranış Kuralları / Batı Balkan Ülkelerinden Örnekler

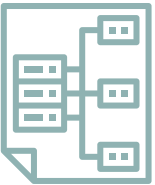
- Zlatko Talevski; *Youth Cultural Center Bitola (Kuzey Makedonya)*
- Irena Topalli; *Beyond Barriers Association (Arnavutluk)*
- Sanda Rakocevic; *Association for Democratic Prosperity Zid (Karadağ)*

13:00 - 13:30

Soru-Cevap Bölümü

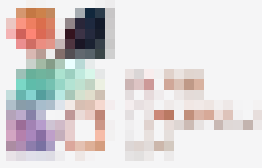

2.1 PARALEL ATÖLYELER

İki paralel oturum halinde gerçekleşen Atölyelerde konuşulan konu ve tartışma başlıkları aşağıda sıralanmıştır.

1. PANDEMİ SÜRECİNDE HAK TEMELLİ YAKLAŞIM VE GÖNÜLLÜLÜK UYGULAMALARI

Hacer Foggo

Derin Yoksulluk Ağı

Hacer Foggo Derin Yoksulluk Ağı'nı (DYA) "derin yoksulluğun"⁶ sürdürülemez koşullarını görünür kılmak ve yoksulluğu bir insan hakları ihlali olarak tartışmak için çalışmalar yürütürken, acil durum müdahalesi olarak #EvdenDeğiştir modeli ile yoksullukla mücadele eden kişilere temel ihtiyaç desteği sağlayan bir kurum olarak tanımlamış ve sonrasında pandemi döneminde edindikleri deneyimleri aktarmıştır. Deneyim aktarımından öne çıkan başlıklar aşağıda bulunabilir.

Haklar üzerinden ihlallerle mücadele bu ağı örgütledi ve çalışmaları netleştirdi. Gönüllülük aktivizme dönüştü, dayanışma ruhu DYA'nın koruyucu kalkanı oldu.

Pandemi döneminde ilk ve acil ihtiyaç gıda idi ve bu konuda birçok ihtiyaç belirsizdi. Pandemide yoksulluk bir anda açlığa dönüştü. DYA tarafından sağlanan destekler 1,5 -2 senedir devam ediyor ve pandeminin başından beri çalışmalara katkıda bulunan gönüllüler mevcut. Eğitim ve gıda desteğini karşılayan gönüllüler ile aileler arasında bir irtibat kuruldu. Süreç artık daha organik işlemekte. Bununla birlikte yoksulluk çalışırken gönüllülerin de çok dikkatli olması ve kendilerinin de destek alması gerektiğinin altı çizildi.

⁶ Derin Yoksulluk Ağı, "derin yoksulluk" kavramını "beslenme, barınma, eğitim ve istihdam olmak üzere dört temel ihtiyaçtan yoksun olmak" olarak tanımlıyor.

DYA'nın yaptığı çalışmalar eş zamanlı olarak yürüttükleri yoksulluk araştırması ile daha görünür bir hal aldı ve diğer STÖ'lerle ilişkileri ve iş birlikleri de arttı. Yoksulluk temelli çalışmaların yanı sıra yoksulluğun hak temelli boyutuna dikkat çekmek üzere ağ tarafından hazırlanan raporlarla alana ilişkin önemli veriler sağlanmış oldu⁷.

Pandemi döneminde oluşturulan raporlar, pandemi sürecinde derin yoksulluk yaşayan kişilerin ekonomik, sosyal ve kültürel haklarına ne kadar erişebildiklerine odaklanarak olası yeniden kapanma durumunda bu haneleri destekleyebilmek üzere yerel yönetimlere öneriler sunmak amacıyla hazırlandı.

Birçok yerel yönetime ulaşmaya çalışılsa da temel zorluk yoksulluğu görmek ile görünür kılmak arasında bir farkta yatıyor. Hayırsever bir yaklaşımla değil dayanışma içinde hareket etmek STÖ'ler için daha sürdürülebilir işler yapılmasına olanak veriyor. Bu açıdan bakıldığında destek ve yardımın hak temelli olması ve savunuculuk çalışmalarına da zemin hazırlamasının önemi vurgulandı. Özellikle hak temelli izleme çalışmalarının yerel yönetimlere baskı unsuru oluşturma konusundaki öneminin altı çizildi.

⁷ <https://derinyoksullukagi.org/raporlar/>

Esra Bulduk

İstanbul Gönüllüleri

İstanbul Gönüllüleri kurulduğu günden bu yana tüm aktivitelerini gönüllü olarak yapıyor ve "İstanbul Gönüllüleri Ortak Değerleri ve Etik Kuralları" çerçevesinde faaliyet gösteriyor. Aynı zamanda tüm gönüllülerin bu değerlere sahip olmasını, etik kuralları benimsemesini ve bu kurallara uymasını bekliyorlar. Bu değerler; "saygı", "dürüstlük", "adalet", "güven" ve "birleştiricilik" olarak belirlenmiş⁸.

İstanbul Gönüllüleri pandemi döneminde faaliyetlerinde İstanbul Büyükşehir Belediyesi'nden (İBB) araç ve mekân desteği almış ve Büyükşehir Belediyesi ile kurduğu ilişkiyi aynı destekler üzerinden sürdürmüştü.

Pandeminin kodu "çeviklik" olarak belirlenmiş durumda. Hızlıca, çevik söylemler geliştirmek önemli hale gelmiş. Ayrıca uzaktan erişim ile üyelik zor olunca, gönüllülük sözleşmesi, beyanname şekline dönüşmüş halde.

⁸ <https://www.istanbulgonulluleri.org/>

Pandemi süresince gıda ve psikolojik destek en çok ihtiyaç duyulan alanlar olarak ortaya çıkmış. Çocuklar, gençler ve kadınlarla yapılan çalışmalar öncelikli alanlar haline gelmiş. Çocukların eğitime ulaşımı, kadın emeğinin değerlendirilmesi, evde kalanların sağlıklı yaşamı ve ekonomik destek, gençlerin gelişiminin desteklenmesi gibi alanlarda faaliyetler planlanmış ve hayata geçirilmiş.

Pandemi belirsizliğinde en önemli araç talepler doğrultusunda "eğitim" olarak ön plana çıkmış. Sağlık, farkındalık ve hijyen uygulamaları gibi konularda seminerler ve eğitimler ile 65 yaş üzerine evlerde sağlıklı kalmaları için destekler verilmiş. Nihai olarak her konu pandemide belirsizlikleri gidermek açısından eğitime doğru yönelmiş durumda.

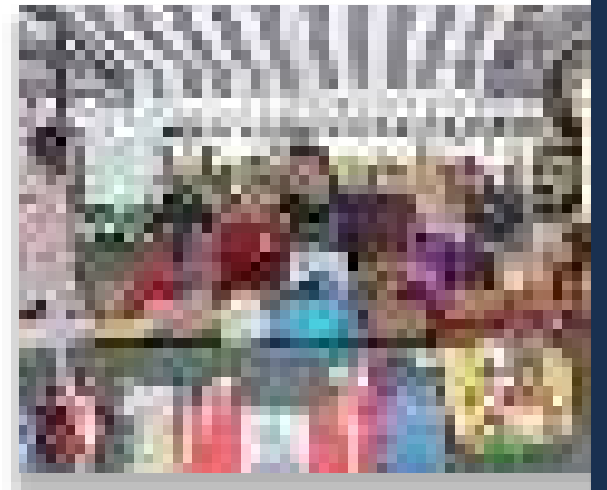
Çocukların kendi haklarını tanıması ve aksayan sınav hazırlıklarına destek verilmesi gibi bazı çalışmalarla çocukların güçlendirilmesi sağlanmış.

Bütün bu çalışmalar gönüllü emeği ile yapılmış, lobi ve savunuculuk faaliyetleri sonucunda lojistik ve mekânsal ihtiyaçlar İBB tarafından karşılanmış. Yerel yönetimle kurulan iş birlikleri dayanışma modelleri için büyük avantaj sağlamış durumda.

Pandemi başlı başına strateji metinlerinde yer almayan bir unsur olduğundan, bu dönemde en net öğrenme "hızlı karar almak" olarak özetlenmiş. Özellikle pandemi döneminde İstanbul'da her 4 haneden 1'i destek başvurusunda bulunmuş. Bu nedenle gönüllü entegrasyonu ve yerel yönetimlerle iş birliği elzem haline gelmiş.

2. GÖNÜLLÜLÜKTE ETİK KURALLAR VE DAVRANIŞ KURALLARI

Panel formatında gerçekleştirilen atölye çalışmasında alanında uzman 3 konuşmacı yer almıştır. Konuşmalarında bahsettikleri noktalar, söz alma sırasına uygun şekilde aşağıda verilmektedir.

Mehmet Bahadır Teke

Toplum Gönüllüleri Vakfı (TOG)⁹

TOG Gönüllü Çalışmalar Direktörü olarak çalışan Mehmet Bahadır Teke, TOG'un gönüllülerle çalışma prensipleri ve felsefesi yanında pandemi döneminde gönüllülere yönelik yürüttükleri faaliyetleri ve TOG'un bu konudaki yaklaşımını bir sunum üzerinden aktarmıştır. TOG şu anda tüm Türkiye'de 115 üniversitede 121 TOG topluluğuyla birlikte çalışmaktadır. Gençler, bu topluluklar altında bir araya gelerek kendi sosyal sorumluluk projelerini tasarlamakta ve hayata geçirmektedirler. Atölyede konuşulan konuların özetleri aşağıda bulunabilir.

"Gönüllülükte Etik Kurallar ve Davranış Kuralları" tüm gönüllülerle oryantasyonlarda paylaşılıyor ve bununla beraber kurum ilkeleri atölyelerde gençlerle tartışılıyor. Bu atölyelerde kurumun şeffaflık ilkesi gereğince amaç ve araçları ile destekçileri de ayrıca gönüllülerle paylaşılıyor.

Gönüllülere yönelik sistematik devam eden bir takım eğitimler düzenleniyor. Bu eğitimler gönüllülerin ve kurumun ortak yararları düşünülerek oluşturulmuş. Bunlar sırasıyla, "yerelden kaynak geliştirme", "ekip çalışması" ve "iletişim" olarak belirlenmiş.

TOG, gençlerin hareketliliği ve akran eğitim modelini deneyimsel öğrenme döngüsü ile birleştirerek gençlerle birlikte faaliyetlerini tasarlıyor.

Kurum içerisinde gençlerin karar alma mekanizmasında olmasına emek veriliyor.

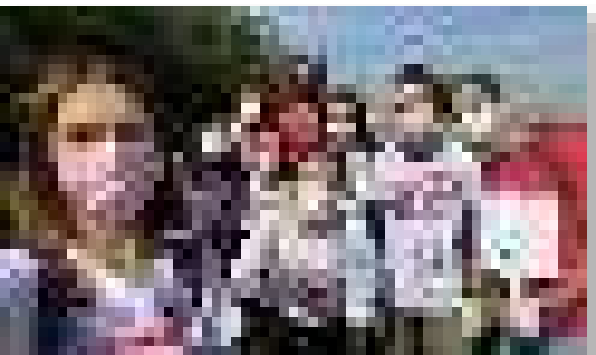
Pandemi ile birlikte "Telegram" kanalı daha aktif olarak kullanılmaya başlandı ve oryantasyonlar yüz yüzedeki çevrim içine çevrilmiş durumda.

TOG içerisinde gönüllülük yapmak için bir "Gönüllü Formu" oluşturulmuş durumda ve bu form online olarak halen kullanılmakta. Gönüllülere ilişkin toplanan bilgiler kurum hafızasında tutulmakta.

Çevrim içi olarak gerçekleştirilen toplantılarda ve eğitimlerde birçok farklı dijital araç kullanılıyor. Araçlara örnek olarak Zoom, Webex, Googlemeets, Padlet, Mentimeter, Kahoot, Miro ve Octo (ahtapot) gösterilebilir.

Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (KVKK) ve veri güvenliği konusunda gönüllüler bilgilendiriliyor ve veri güvenliği kurum içinde mekanizmalarda mutlaka dikkate alınıyor.

Nurdan Ertoğan

Habitat Derneği¹⁰

Habitat Derneği İnsan Kaynakları Direktörü olan Nurdan Ertoğan, Habitat Derneği'nin gönüllülerle çalışmalarını, eğitim stratejisini ve pandemi döneminde gönüllü motivasyonunu artırmak, gönüllüleri kişisel ve profesyonel olarak sürece hazırlamak ve süreç boyunca moral destek vermek için yapılan çalışmalardan bahsetmiştir. Bu çalışmalar sırasında pek çok belge geliştirilmiş olup, bu belgeleri isteyen herkesle paylaşabileceklerini belirtmiştir. Konuşulan konuların özetleri aşağıda bulunabilir.

- Gönüllü Taahhütnamesi ve/veya İyi Niyet Sözleşmesi'nin içeriği ile ilgili öneriler;

Din, dil, ırk, mezhep, sosyal farklılık ve cinsiyet ayrımı gözetmeden herkese eşit mesafede davranmak gönüllü sözleşmelerinde ön plana çıkan ilkelere aittir.

Sosyal medya hesaplarındaki paylaşımlarda ve söylemlerde ayrıştırmacı bir söylem ve nefret suçunda bulunulmaması önleyici bir unsur olarak taahhütname ve iyi niyet sözleşmelerinde belirtilebilir.

Kadın, çocuk ve dezavantajlı gruplara yönelik cinsel sömürü ve istismar kapsamına giren hiçbir davranışta bulunulmayacağına ve tanıklık edilirse veya endişe duyulursa bildirim yapılması gerektiğine dikkat çekilmelidir.

- Gönüllülerle çalışırken Kişisel Verilerin Korunması Kanunu'na (KVKK) uygun hareket etmek kurumlar için olmazsa olmazdır. Bu bağlamda kişilere Aydınlatma Metni, Açık Rıza Metni, Gizlilik Sözleşmesi ve Sorumsuzluk Kaydı metinlerinin hatırlatılması, tüm gönüllülerle paylaşılması ve onaylarının alınması önemlidir.

¹⁰ <https://habitatdernegi.org>

Derya Kılıçalp
Fark Edenler Derneği¹¹

Fark Edenler Derneği Kurucu Yönetim Kurulu Başkanı Derya Kılıçalp, derneğin gönüllülerle çalışma konusundaki yaklaşımından ve gönüllü yapısından bahsetmiş, özellikle “etik” konusundaki tartışmalara, bu konudaki çıkarımlarına ve bu doğrultuda oluşturdukları ilkelere değinmiştir. Gönüllülerle etik çalışması yaparken, net, açık ve şeffaf olmanın son derece önemli olduğu ve “dijital etik” meselesinin özellikle gönüllü eğitimlerine dahil edilmesinin gerekli olduğu belirtilmiştir. Konuşulan konuların özetleri aşağıda bulunabilir.

Fark Edenler Derneği, 2019 yılında kolektif akıl merceğinde kurumları güçlendirmek ve ortak iyiye katkı sağlamak amacıyla kuruldu.

Sivil alanda çalışan kurumların değer ve ilkeleri önceden saptaması, hangi etkiyi yaratmak istediklerini belirlemeleri ve bunları kendi gönüllüleri ile tartışması gerekir.

Gönüllüler sahada tek tip değildir. İhtiyaçları, beklentileri, motivasyonları ve kültürleri farklıdır. Bu nedenle kurumların gönüllü profilini iyi tanımaları ve kurum ile gönüllü arasındaki köprüyü buna göre kurması beklenmelidir.

Gönüllü gruplar arasında bir hiyerarşi yaratmamak, “daha kıymetli gönüllü” tanımlaması ve yaklaşımı yaratmamak önemlidir.

Kurumlar etik kodlarını gönüllüler ile tartışmalı ve ilişkiyi bu kodlar üzerinden kurmalıdır.

¹¹ <https://farkedenler.org>

Bir sivil alan etiği olarak “önce zarar verme, sonra sosyal fayda üret” cümlesi akıllarda tutulmalı, gönüllülerin ve kurumun yargılama ve üstenci bir bakış açısı geliştirmesine izin verilmemelidir.

Gönüllüler kurumlardan şeffaflık, söz hakkı, kararlara katılım, geri bildirim, planlama ve zamanlamaya katkı sunacak alanlar beklemektedirler.

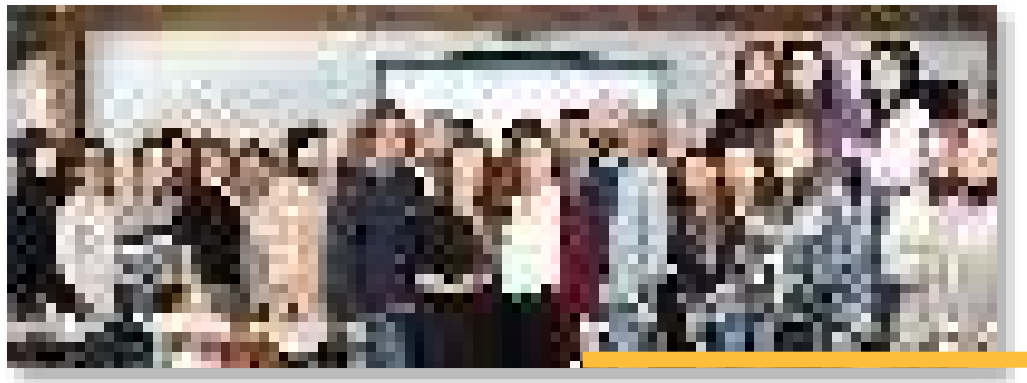

Sivil toplum örgütlerinin değerleri yazılı ve açık olmalıdır. Gönüllülere yönelik oryantasyon, eğitim ve güçlendirme programları ile şeffaflık, hesap verilebilirlik, bilgiye erişim, birlikte üretim, empati konuları gönüllülerle birlikte tartışılmalıdır. Bu kurum ile gönüllü arasındaki ilişkiyi besleyen en önemli araçlardan biridir.

Konuşmacıların aktarımları sonrasında, katılımcıların soruları yanıtlanmıştır. Konuşmacılara gönüllülük çalışmalarındaki motivasyon artırıcı çalışmalarına yönelik kaynak bulma ve bağışçıya bu durumu aktarma (ikna etme) konusundaki önerileri sorulmuş, bu konuda gönüllülerin kaynak bulma çalışmaları konusunda eğitimlerine önem verilmesi, kaynak verenlerin sürece dahil edilerek, gönüllü motivasyonunun önemi konusunda farkındalıklarının artırılması gibi öneriler verilmiştir. Bunun yanında, çeşitli mesleklerden yetişkin gönüllülerle çalışma konusunda farklı bir yol izleyip izlemedikleri sorulmuş, bu soruya, herhangi bir farklı yöntem izlenmediği, sadece vakit darlığı nedeniyle yetişkin gönüllülerle çalışma/görüşme saatlerinin daha az olduğu belirtilmiştir.

Atölye çalışması boyunca, Padlet üzerinden açılan bir not kâğıdı üzerine, grubun seçtiği bir katılımcı not almış ve atölye sonunda, ana gruba döndüğünde alınan notları grubun tamamıyla paylaşmıştır.

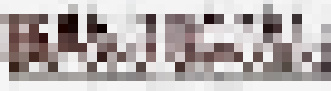
2.2 PANEL

GÖNÜLLÜLÜK KONUSUNDA MEVCUT YASAL ÇERÇEVE VE GÖNÜLLÜLER İÇİN ETİK KURALLAR VE/VEYA DAVRANIŞ KURALLARI- BATI BALKAN ÜLKELERİNDEN ÖRNEKLER¹²

Gönüllülük konusunda bir yasal mevzuat hazırlamış ya da hazırlama aşamasında olan ve dolayısı ile Türkiye ile benzer bir süreçten geçen Batı Balkan ülkelerinden deneyimleri ve öğrenme noktalarını aktarmak üzere düzenlenen panele **Arnavutluk, Kuzey Makedonya** ve **Karadağ**'dan 3 konuşmacı katılmıştır. Konuşmacıların ortak noktası, yasal mevzuat çalışmaları sırasında uzun yıllardır aktif bir rol almış olmaları ve hala bu konuda süregiden çalışmaların içinde bulunuyor olmalarıdır. Öncelikle Türkiye'deki güncel durum hakkında konuklara bilgi verilmiş ve sonrasında kendi deneyimlerinden bahsetmeleri istenmiştir. Konuşmacıların, bahsettikleri temel noktalar söz alma sırasında uygun şekilde aşağıda özetlenmektedir.

¹² İngilizce düzenlenen panel boyunca, eş zamanlı çeviri yapılmıştır.

Irena Topalli

Beyond Barriers Association (Arnavutluk)¹³

Irena Topalli, konuşmasında temel olarak Arnavutluk'ta yaşanan yasal mevzuat konusundaki deneyimden ve mevzuatın hazırlanma sürecinde öğrenilenlerden bahsetmiştir. Irena Topalli **Beyond Barriers Association**'da son 13 yıldır proje koordinatörü olarak çalışmakta ve yasal mevzuat çalışmalarını yakından takip etmektedir. **Beyond Barriers Association** en az 15 yıldır gönüllülük alanında çalışan oldukça aktif bir kuruluştur ve diğer konuşmacıların da yer aldığı bir bölgesel bir ağın üyesidir. 2018 yılında Arnavutluk Hükümeti tarafından taslak bir gönüllülük yasası hazırlanmıştır. Ne yazık ki yasanın hazırlanması sırasında sadece gönüllülük alanında deneyimi olmayan birkaç STÖ'den görüş alınmış, alanda çalışan ve aktif olan örgütler sürece dahil edilmemiştir. Bu şekilde hükümet, STÖ'lerden görüş aldığını gerekçelendirmiş, ancak asıl dahil edilmesi gereken STÖ'ler dahil edilmediğinden, çalışma, alandaki aktif STÖ'ler açısından geçerliliğini kaybetmiştir. 2019 yılında sunulan yasa, parlamento tarafından kabul edilmiştir ve Arnavutluk genelinde gönüllülük çalışmalarını düzenlemektedir. Her ne kadar yasa tam anlamıyla açık ve net olmasa da gönüllüler ile çalışan kuruluşların çalışmalarını bu yasaya göre düzenlemeleri istenmiş ve bu durum da kuruluşların çalışmalarını kısıtlayıcı bir etki yapmıştır. Yasa, gönüllülüğü bir iş ilişkisi olarak düzenlemektedir. Yasanın getirdiği ilk sorun, sözleşme meselesidir. Gönüllü sözleşmesi ve iş sözleşmesi arasında bir ayrım yapılmamaktadır. Her ne kadar gönüllülük tanınan bir durum olsa da vergi sisteminde yer almamaktadır. Yasa, tüm kuruluşların gönüllülere yönelik bir sigorta poliçesi sistemine sahip olmalarını zorunlu hale getirmiştir. STÖ'ler, hangi koşullarda çalışıyor olursa olsunlar gönüllülerin bir sigorta güvencesi altında olmasından memnuniyet duymaktadır. Ancak, yasa, kuruluşların sigorta yapmasını zorunlu hale getirirken, bununla ilgili masrafları nasıl karşılayacakları hakkında bir yol önermemektedir. Haliyle kuruluşların gönüllü sigorta masraflarını karşılama konusunda uygulamada sorunlar yaşamasına neden olmuştur. Örneğin, tüm ülke çapında bir temizlik kampanyası yürütülmesi ve binlerce gönüllünün dahil edilmesi durumunda, tüm bu gönüllülerin sözleşmelerini kimin yapacağı, sigorta masraflarının nasıl ve kim tarafından karşılanacağı, STÖ'ler açısından büyük bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. STÖ'lerin böyle bir kapasitesi bulunmamaktadır. Tüm bu sorunlar nedeniyle, kapasitesi olmayan kuruluşlar gönüllülerle çalışmaya son vermişlerdir. Yasa

¹³ <https://beyondbarriers.org>

beraberinde STÖ'lere oldukça yüklü bir bürokrasi ve iş yükü getirmiştir. Bunun yanında, yasa, bir gönüllü pasaportu/deferi uygulamasını öngörmektedir. Bu pasaportun her bir gönüllü için hazırlanabilmesi için öncelikle gönüllülerin merkezi bir veri tabanına kaydedilmesi gerekmekte ve gönüllünün ancak kayıt sonrasında alınan pasaport ile gönüllü çalışabilmesi mümkün olabilmektedir. Bu da büyük bir kafa karışıklığı yaratmış ve STÖ'ler açısından uygulanması mümkün olmamıştır. Bu ve benzeri sorunlar nedeniyle, 2016 yılında Beyond Barriers'ın da dahil olduğu pek çok STÖ, yasaya aykırı bir uygulama yapıyor olmamak ve gönüllülük konusundaki inanç ve ilkeleriyle ters düşmemek adına, gönüllülük programlarını kapatma kararı almıştır.

Son 2 yıldır farklı paydaşlarla yapılan danışma toplantıları ve görüş alışverişi neticesinde, bu yıl itibariyle bu duruma bir son verilmek istenmiştir. Mevcut yasa, son derece değerli olan gönüllülük çalışmalarına zarar verici olmuştur. Örneğin 2019 yılında Arnavutluk'da büyük bir deprem yaşanmış ve tüm yerel topluluklar harekete geçerek, gönüllü çalışmalara katılmıştır. Bu durum fiiliyatta, yasanın yanlış kullanılması ile neticelenmiştir. Bu durum, vatandaşlık görevleri ile gönüllülük arasındaki farkın net olarak çizilmemiş olmasının sonucudur. Pandemi döneminde de, genç ve eğitimsiz gönüllülerin kendi güvenlikleri açısından gönüllü olarak dahil edilmesi mümkün olmamıştır. Ancak toplumdan gönüllülüğe yönelik oldukça büyük bir talep bulunmaktadır. Dolayısıyla bu yıl itibariyle, Arnavutluk çapında toplumun gönüllülük ve mevcut yasal düzenleme hakkında ne bildiğini ortaya çıkarmak üzere ulusal bir araştırma yapılmıştır, ki bu araştırma, Arnavutluk'da bu alanda yapılan ilk araştırma olma özelliğini taşımaktadır. Araştırma sonuçlarına göre, gönüllü faaliyet yürütenlerin %80'i yasadan habersizdir; bireylerin %87'si ise gönüllü pasaportu uygulaması hakkında fikir/bilgi sahibi değildir. Bu durum da yasanın nasıl sunulduğu ve hükümetin aslında yasayı nasıl uygulayacağı konusunda STÖ'lerin ve bireylerin bir fikir sahibi olmadığının bir göstergesidir.

Şu anda yasa kapsamında gönüllülerin verisi toplanmamaktadır. 31 Mayıs'ta yapılan ve farklı sektörlerden toplam 120 paydaşı (farklı yaşlardan STÖ temsilcileri, yerel ve merkezi kurumlar, vatandaşlar, gönüllüler, akademisyenler, üniversiteler, vb.) bir araya getiren hibrit ulusal konferansta bu durum tartışmaya açılmıştır. Güzel bir gelişme olarak, yasayı uygulamakla yükümlü olan Maliye ve Ekonomi Bakanlığı da konferansa tepkisiz kalmamıştır. Bakanlık, konuyla ilgili görüşmelere açık olduğunu belirtmiş ve yasada uygulamaya yönelik iyileştirmelerin yapılması gerektiğini kabul etmiştir. Ancak aynı zamanda yasanın iyi bir yasa olduğunu ve sektörün

düzenlenmesi için yeterli olduğunu da belirtmişlerdir. Konferans boyunca düzenlenen atölye çalışmalarında, katılımcılardan, yasaya yönelik beklentileri ve nasıl bir düzenleme içermesi gerektiği konusunda net tavsiyeler alınmıştır. Bu aşamada, hükümete sunulmak üzere net bir politika ve strateji önerisi alınmaktadır. Arnavutluk gibi küçük bir ülkede, gönüllülük alanını düzenleyen ve STÖ'ler açısından son derece kısıtlayıcı olan bir yasa çok da gerekli olmayabilir. Bunun yerine, uygulamayı kolaylaştırmak üzere stratejik planlamalar ile devam edilebilir. Bu nedenle hükümete farklı öneriler sunulacaktır. Öncelikle bir yasa olması halinde, alanda

deneyimli ve büyük kuruluşların uygulama aşamasına dahil edilmesi önerilecektir. Farklı Avrupa ülkelerinden (gönüllülük yasası bulunan ve bulunmayan) örnekler alınmış ve hükümete sunulmak üzere hazırlanmıştır. Dolayısıyla şu an Arnavutluk'da yasanın iyileştirilmesi ya da bu düzenlemenin tamamen ortadan kaldırılması gibi iki farklı alternatif bulunmaktadır ve bu konuda gerekli görüşmelere başlamak üzere hazırlıklar yapılmaktadır.

Sanda Rakocevic

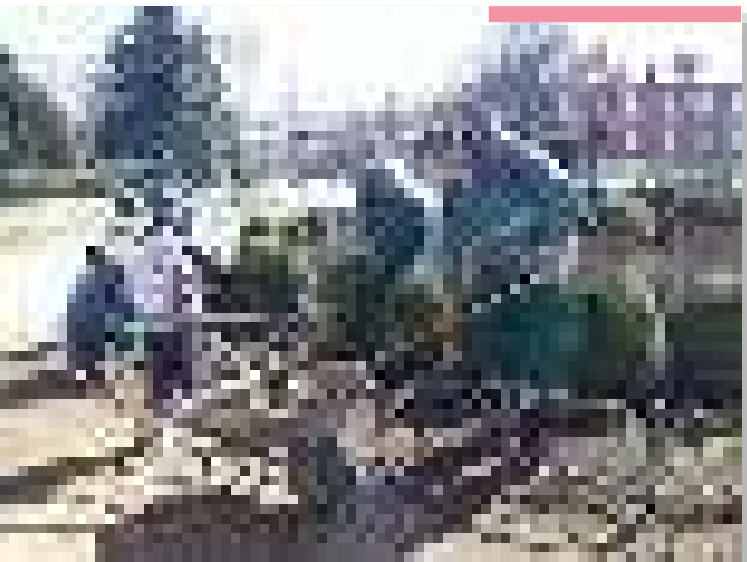
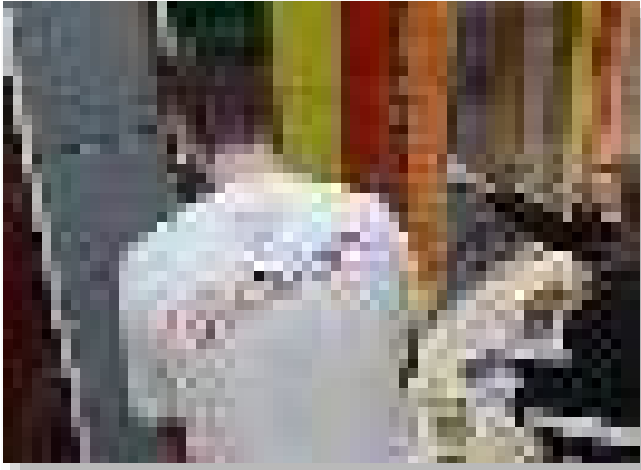
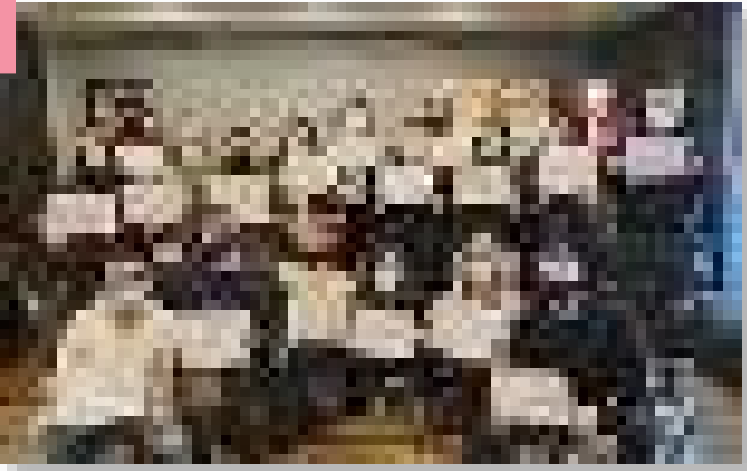
*Association for Democratic Prosperity Zid
(Karadağ)¹⁴*

Association for Democratic Prosperity Zid (ADPZ), 2000 yılından bu yana gönüllüler ile çalışan ve alanda son derece deneyimli bir kuruluştur. Yasal mevzuat çalışmalarında da son derece etkin bir şekilde yer almışlardır. ADPZ gönüllülük alanında gerek hükümet gerekse diğer STÖ'ler için bir kaynak merkezi olma görevini üstlenmiştir. Bunun yanında ulusal düzeyde gönüllülük ve hür irade ile katkıda bulunmanın önemi hakkında farkındalık yaratmak üzere büyük çaplı etkinlikler düzenlemektedir. Ek olarak, Karadağ mesleki eğitim merkezi ile birlikte lisedeki gençlere yönelik bir gönüllülük el kitabı hazırlamışlar ve liselerde otuzdan fazla gönüllülük kulübünün kurulmasına öncülük etmişlerdir.

Sanda Rakocevic konuşmasında Karadağ'da da Arnavutluk'dakine benzer bir durum bulunduğunu belirtmiştir. ADPZ, Karadağ'da ulusal gönüllülük stratejisi oluşturulması konusunda ilk inisiyatif alan ve süreci başlatan kuruluş olmuştur. Ne yazık ki hükümet tarafından kabul edilmiş olmasına rağmen, bu strateji hiçbir zaman uygulanmamıştır. Ancak, 2010 yılında, hükümet gönüllülük üzerine bir yasa getirmiştir. ADPZ bu süreçte Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile birlikte çalışarak, daha önce ADPZ tarafından hazırlanan stratejiye dayanan

¹⁴ <https://sci.ngo/organization/association-for-democratic-prosperity-zid-3/>

bir yasanın hazırlanmasına katkıda bulunmuştur. Kabul edilen yasa pratikte Karadağ'da gönüllülüğün önüne bir engel olarak hayata geçirilmiştir ve ne yazık ki yanlış uygulanmıştır. Bu nedenle, ADPZ gönüllülük üzerine yeni bir yasa çıkarılması konusunda çalışmalar yapmıştır. ADPZ'in bakış açısına göre gönüllülük organize edilmeli ve insanların kendi istekleriyle/hür iradeleriyle katılacakları bir etkinlik olmalıdır. Gönüllüler, çalışmaları karşılığında bir ücret almamalı ve yapılan etkinlik belli bir kişiden ziyade tüm toplumun faydasına olmalıdır. Bunun yanında, gönüllülere gerekli eğitimler verilmiş olmalıdır. Şu anda Karadağ'da gönüllülük üzerine belirli bir strateji bulunmamaktadır. Sadece gönüllü çalışmalar üzerine oldukça kötü hazırlanmış bir yasa bulunmaktadır; ancak, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı yeni bir yasa üzerinde çalışmaktadır. Henüz bu yasa uygulamada değildir.

Gönüllülük, bir istihdam olanağı değildir ve herhangi bir profesyonel pozisyonu tehlikeye atacak şekilde tasarlanmamalıdır. Gönüllülük çalışmaları, gönüllüler açısından ücretsizdir; ancak kuruluşların gönüllülerin bu çalışmalar sırasındaki masraflarını karşılaması gerekir. Gönüllülük, bir zaman yatırımıdır ve dolayısıyla ekonomik bir değer üretir. John Hopkins Enstitüsü gönüllülüğün ekonomik değeri üzerine bir çalışma yayınlamıştır ve ADPZ 2010 yılından beri bu çalışmayı bir araç olarak kullanarak, gönüllülüğün ekonomik değerini/katkısını ölçmeye çalışmaktadır. Bu oldukça önemli bir unsurdur; zira örneğin Kanada'daki gönüllü çalışmaların tüm dünyaya katkısı yıllık 400 milyar dolar civarındadır. Bu katkı, Kanada'daki tarım faaliyetleri, otomotiv gibi sektörlerin katkısından çok daha fazladır. Dolayısıyla, gönüllülüğün ekonomik değerini ölçebilmek önemlidir. Bunun için de sağlıklı verilerin, ulusal istatistik kuruluşları tarafından toplanması gerekmektedir. Ancak bu değer ortaya çıktığında, gönüllülüğün kuruluşlara ve yapılara katkısı tam olarak değerlendirilebilecektir. ADPZ bu çalışmayı Karadağ'da hayata geçirebilmek üzere Karadağ İstatistik Ofisi'ne danışmanlık vermektedir; ancak hükümet bu veriye ihtiyacı olmadığını belirtmiştir.

Zlatko Talevski

*Youth Cultural Center Bitola
(Kuzey Makedonya)¹⁵*

YCC Bitola, Makedonya'nın gönüllülük ve gençlik çalışmaları alanındaki en deneyimli kuruluşlarından biridir. Zlatko'da bu toplantıya davet edilmesinden dolayı memnuniyetini dile getirerek konuşmasına başlamıştır.

Kuzey Makedonya, bölge ülkeleri arasında gönüllülük üzerine ilk yasal çalışmayı gerçekleştiren ülkedir. Bu çalışma, sivil toplum temsilcilerinin aktif katılımıyla ve siyasi aktörlerin isteğiyle, şeffaf ve katılımcı bir şekilde hayata geçirilmiştir. STÖ'ler ortaya çıkan yasal mevzuattan son derece memnun kalmışlardır. Yasa çerçevesinde, gönüllülük hükümet tarafından tanınmış ve ülke çapında gönüllülükle ilgili değerlerin kabul edilmesi teşvik edilmiştir. Uzun dönemli ve yapılandırılmış gönüllülük faaliyetleri düzenlenmiştir. Yasa, kısa dönemli, tek seferlik ve acil ihtiyaç sonucu ortaya çıkan gönüllülük çalışmalarını kapsamamaktadır, ki bu olumlu bir durumdur. Aynı zamanda kimlerin gönüllü faaliyetler düzenleyebileceği (STÖ'ler, kamu kurumları ve belediyeler gibi) belirlenmiştir. Yasayla birlikte ilk kez gönüllü sözleşmesi konusu ele alınmıştır. Sözleşme kapsamı, haftada 40 saatten fazla çalışan uzun dönemli gönüllüler ile sınırlandırılmıştır. Bunun yanında, ayda 100 Euro'ya kadar olan gönüllü masraflarının karşılanması da mümkün hale gelmiştir. Ek olarak, bu masraflara vergi muafiyeti getirilmiştir. Ulusal bir gönüllü kitapçığı kullanılmaya başlanmıştır. Bu kitapçık ile gönüllülerin edindikleri deneyimleri daha sonra üniversiteye, işe ya da farklı gönüllü etkinliklere başvuruları sırasında kullanabilecekleri şekilde kaydedebilmeleri sağlanmıştır. Yasanın bir diğer olumlu yanı, yabancı gönüllülere yönelik getirdiği oturma izni alımı konusundaki kolaylıktır. Yasadan önce, yabancı gönüllülerin oturma izni alması mümkün değilken, bu durum yasa ile düzenlenmiş ve kolaylaştırılmıştır. STÖ'ler yasanın uygulanması konusunda söz sahibidir.

Yasayla birlikte yürürlüğe giren yeni bir program ile yerel düzeyde gönüllülük imkânı oluşturmuştur. Bu kapsamda yasanın yürürlükte olduğu 6-7 yıl boyunca, 10000 gönüllü belediyelere ve kamu kurumlarına yerleştirilmiştir. Gönüllülerle etkin bir şekilde çalışabilmeleri için, bu kuruluşlara eğitimler verilmiştir.

¹⁵ <https://mkcbt.org.mk/en>

Tüm bu olumlu durum ne yazık ki, 2015 yılındaki hükümet değişikliği ile birlikte değişmiştir. 2015 yılında, kamuda gönüllü olanların sözleşmeleri iş sözleşmesine dönüştürülmüştür. Bu durum toplumda gönüllülüğün istihdama açılan bir kapı olduğu algısını yaratmıştır. Gerçekte ise gönüllülüğün bu şekilde algılanmaması gerekmektedir; gönüllülük toplumsal dayanışma için yapılan bir etkinliktir. Bu gelişme üzerine, neredeyse tüm kamu kurumları gönüllü olmak isteyenlerin önüne büyük engeller çıkarmaya başlamıştır ve nihayetinde program kapsamında kamu sektörüne gönüllü yerleştirilmesinin imkânsız hale gelmesiyle (kamuda kimlerin istihdam edileceği de hükümet tarafından belirlendiğinden), yerel gönüllülük programı sona ermiştir.

Kamu kurumları ile çalışamayan YCC Bitola, belediyelerle çalışmaya ağırlık vermiştir. Gönüllü yönetimi eğitimlerinin yanı sıra, STÖ'lere gönüllü yerleştirmeye başlamıştır.

2010 yılında, gönüllülük stratejisine uygun çalışıldığını denetlemek ve aynı zamanda ulusal düzeyde gönüllülük üzerine farkındalık yaratmak amacıyla kurulan ulusal gönüllülük komitesini de içerecek şekilde yeni bir ulusal strateji yürürlüğe girmiştir. Bu kapsamda 4 ana stratejik müdahale alanı belirlenmiştir:

Ulusal düzeyde gönüllülük üzerine farkındalığın artırılması

Eğitim kurumlarıyla çalışma üzerine faydalı önlemler alınması

STÖ'lerde gönüllülüğün geliştirilmesi

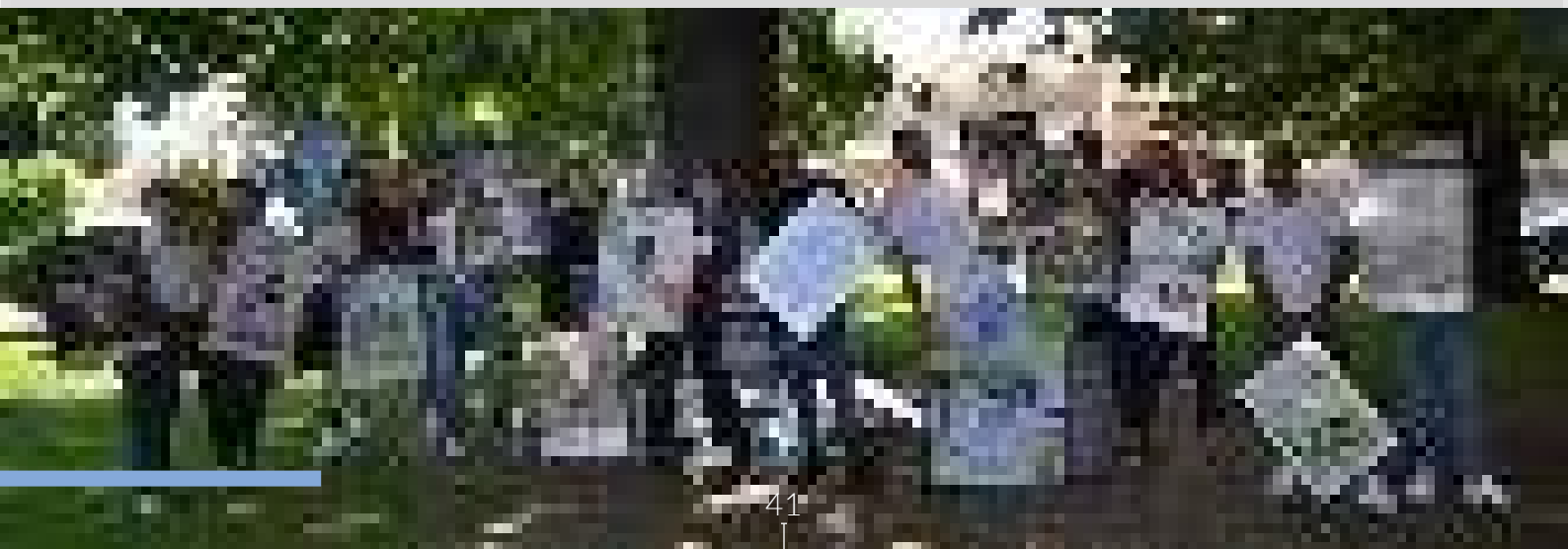

Yerel düzeydeki gönüllü yapıların altyapısının desteklenmesi

Bu stratejide eksik olan bir nokta, finansmanı kimin nasıl sağlayacağı olmuştur.

Yakın geçmişte, ulusal stratejinin uygulanmasına yönelik deneyimlerin değerlendirilmesi ve uygulamayı iyileştirmek üzere gerekli değişikliklere yönelik önerilerin alınması için ulusal bir forum düzenlenmiştir. YCC Bitola'nın umudu, önerilerin bir an evvel hayata geçirilmesidir ve bu sürecin takipçisi olacaklarını belirtmişlerdir. Forum'un öne çıkan çıktıları şu şekildedir:

- Kamu sektörünün, gönüllülere tekrar açılması ve gönüllülerin istismarını önlemek üzere her bir kişi için gönüllü çalışma süresinin 6 ay ile sınırlandırılması önerilmiştir;
- Gönüllülüğün ne olmadığı net bir şekilde tanımlanmıştır;
- Yabancı gönüllülerin kaydı çok daha hızlı bir şekilde yapılacaktır;
- Gönüllülük Ulusal Konseyi, yeni yasaya dahil edilecektir;
- Ulusal gönüllülük kitabı yerine elektronik olarak da erişilebilecek olan gönüllü sertifikası uygulaması getirilecektir;
- Ulusal strateji ile benzer önceliklere sahip olmanın yanında, bir bütçe ve bu konuda sorumlu kurumlar belirlenmiştir;
- Uygulamanın izlenmesine yönelik etkili bir mekanizma getirilecektir;
- Veri toplama çalışması sadece kamu sektöründeki gönüllüler ile sınırlandırılacaktır. STÖ'ler sadece kendi kullanımları için veri toplayacak ve bu verileri devletle paylaşmayacaktır (Bu durum pek çok açıdan olumlu olmakla birlikte, alandaki araştırmalar açısından kötü bir durumdur).

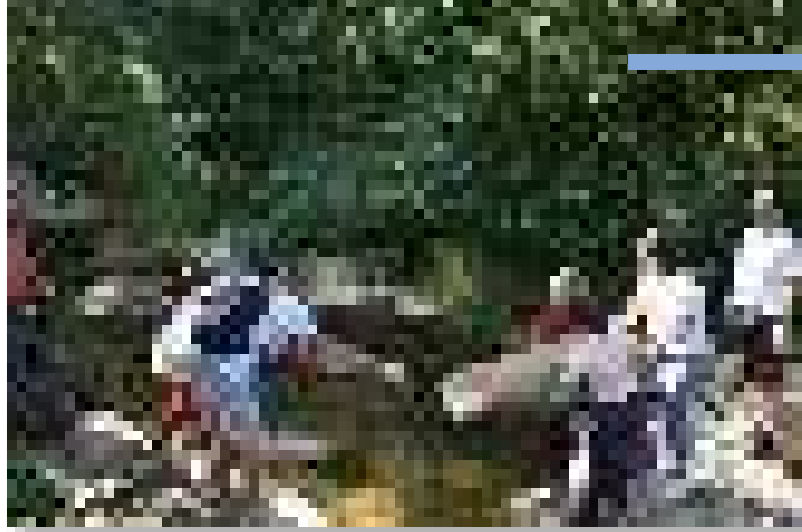
Zlatko Talevski, kendi ülkesinde edindikleri deneyimlerden yola çıkarak, bazı tavsiyelerde bulunarak konuşmasını tamamlamıştır:

“Nasıl bir politika (strateji ya da yasa) yapılırsa yapılsın, STÖ’lerin, hükümet ile birlikte sürece dahil edilmesi çok önemli. Başarılı bir yasal mevzuat çalışmasının temel noktası budur. STÖ’ler olarak, bu önemli göreviniz için gerekli lobi çalışmasını yapın, sürece dahil/davet edilmeyi beklemeyin, proaktif bir şekilde süreci yönlendiren olun.”

Soru cevap bölümünde konuşmacılara öncelikle, gönüllülerin motivasyonunu artırmaya yönelik sözleşmenin yanında bir sertifikasyon çalışmaları olup olmadığı sorulmuş, Makedonya’daki gönüllülük kitabının iyi örnek olarak verilebileceği, resmi bir belge niteliğinde olan bu kitabı gönüllülerin istedikleri/ihtiyaç duydukları alanda kullanabildikleri, bu tarz bir ulusal belgenin her yaştan insanın gönüllülük ile elde ettiği deneyimi ispatlaması ve bu deneyimin tanınması açısından son derece faydalı olduğu belirtilmiştir.

Konuşmacılara, daha muhafazakâr/tutucu yönetimlerin olduğu ülkelerde yasanın olmasının yapılan çalışmalar açısından olumlu/olumsuz etkisinin ne olabileceğine dair görüşleri sorulmuş, konuşmacılar bu konuda farklı görüşler ifade etmişlerdir. İki konuşmacı muhafazakâr yönetimlerin gönüllülüğü kısıtlayıcı önlemler almaya yatkın olabileceği görüşünü iletirken, bir konuşmacı bu durumun, hükümetlerden ziyade, karar vericilerin konuya yaklaşımlarıyla ilgili bir durum olduğunu ve politik görüşlerden bağımsız olarak, çalışmanın içinde yer alan insanların yetkinliğinin süreci etkilediğini belirtmiştir.

3. GÜN

25 Haziran 2021

Cuma

10:00 - 10:20

Açılış ve program sunumu

10:20 - 11:10

I. Oturum: Türkiye’de Gönüllülük için Elverişli Bir Yasal Çerçevenin Geliştirilmesi Atölyesi

Gönüllülük için yasal çerçeve üzerine tartışma/öneriler için alt grup çalışması

11:10 - 11:30

Atölyelerdeki tartışmaların kısa özetleri

11:30 - 12:00

Ara

10:20 - 11:10

II Oturum: Her bir alt grup tartışmasının sunumu ve Türkiye’de Gönüllülük için Elverişli Bir Yasal Çerçevenin Geliştirilmesi için ortak öneriler

13:00 - 13:30

Toplantının genel değerlendirmesi

3.1 KATILIMCILARDAN GELEN ÖNERİ VE TALEPLER

Toplantının son gününde katılımcılar katıldıkları panel ve atölyelerde konuşulanları da göz önünde bulundurarak, Yasal Çerçeve ve Mevzuat çalışmaları yapılırken dikkate alınmasını önemli buldukları Öneri ve Taleplerini belirtmişlerdir.

Bu çalışma gruplar halinde gerçekleşmiş ve her bir alt gruptan üç başlıkta düşüncelerini belirtmeleri istenmiştir. Bu başlıklar “içerik”, “süreç” ve “paydaşlar”dan oluşmaktadır. Daha sonra tüm başlıklardaki tartışmalar katılımcılar tarafından sunulmuş ve tartışmaya açılmıştır. Tartışmalardan sonra ortaya çıkan, katılımcıların onay verdikleri öneri ve talepler aşağıdaki gibidir;

MEVZUAT VE YASAL ÇERÇEVE ÇALIŞMALARINDA HANGİ ANA BAŞLIKLAR TARTIŞILMALIDIR VE İÇERİSİNDE OLMAZSA OLMAZ DİYE ATFEDİLEN KONULAR NELERDİR?

Gönüllülük tanımı, çalışma prensipleri ve kapsamı belirlenmelidir.

Gönüllülüğün sosyal sigortalar kapsamı tartışılmalı ve gönüllülerin korunması adına hukuki ve cezai önlemler alınmalıdır.

Devlet tarafından düzenleyici sorumluluğun üstlenilmesi ve devletin sorumluluk kapsamının belirlenmesi gerekmektedir.

Oluşturulacak mevzuat içerisinde gönüllüleri koruyan hükümler olmalı ve bu hükümler İş Kanunu ile paralel yürütülmelidir.

“Gönüllü” ve “işçi” ayrımı net olarak belirlenmeli. Gönüllü, ücret almayan kişi olarak belirlenmelidir. 5510 sayılı kanunda düzenleme yapılması gerekmektedir.

Gönüllülerin en azından kaza sigortasının yapılması ve sağlık hizmetlerinden yararlanması düşünülmelidir. Kısa vadeli sigorta primlerinden yararlanılması düşünülmelidir.

18 yaşından küçük gönüllüler için yasal çerçeve düzenlenmelidir.

Gönüllü-İşçi-Profesyonel Gönüllü-Üye-Çalışan-Gönüllü Çalışan kavramlarının açıklanması ve farklılıklarının ortaya konulması gerekmektedir.

Gönüllü Taahhütnamesi, Güvenlik Koruma Politika Belgesi, Aydınlatma Metni, Açık Rıza Metni, Sorumsuzluk Kaydı, Gizlilik Sözleşmesi gibi örnekler tartışılmalıdır.

Çocuklar ve diğer koruma grupları ile çalışırken en önemli unsurun bu grupların iyi halinin olduğunun altının çizilmesi gerekir. Bu gruplarla birlikte çalışan kişilerin/örgütlerin ilgili gruplara zarar verici davranışlarının olması durumunda uygulanacak cezai yaptırımlara ilişkin Ceza Kanunu’nda da değişiklik yapılması gerekebilir.

YUKARIDA BAHSEDİLEN MEVZUAT ÇALIŞMASINDA OLUŞTURULACAK İÇERİK, STÖ'LER İÇİN HANGİ RİSKLERİ BARINDIRABİLİR?

Gönüllülük kavramının fazla dar bir tanımla belirlenmesi durumunda sivil toplum örgütleri gönüllü bulma konusunda bazı zorluklar yaşayabilirler.

Gönüllülük tanımı yapılırken azınlık hakları ve insan hakları alanında çalışan STÖ'ler ile hassas gruplar ile çalışan STÖ'lerin ihtiyaçları göz önünde bulundurulmalıdır.

STÖ'ler tarafından "gönüllü" kavramının kötüye kullanımına dikkat edilmelidir.

Üstlenilen görevin yerine getirilmemesi bir risk unsurudur.

Yasal mevzuatın fazla dar kapsamlı hazırlanması durumunda gönüllü/gönüllülük kavramı geride kalabilir ve durum yurttaşların aktif katılımının önüne geçebilir.

YASAL ÇERÇEVE OLUŞTURULURKEN NELERE DİKKAT EDİLMELİ? (İLKELER, HAKLAR, DAVRANIŞ KODLARI, ETİK, VS.)

Gönüllüğe ilişkin yasal çerçeve hazırlanırken tüm paydaşların sesinin olması önemli (STÖ, gönüllüler, sivil inisiyatifler, kamu kurumları, özel sektör, vb)

Yasalar belirlenirken hem STÖ'lerin hem de uzman, gönüllü ve aktivistlerin görüşleri çok seslilik, katılım ve çeşitlilik için dikkate alınmalıdır.

Yasal çerçeve şeffaf, açık ve anlaşılır olmalı ve tarafsızlık belirtmelidir. (Kurallar/yasalar belirli STÖ'ler gözlenerek hazırlanmamalı)

Gönüllülerin kendini ifade etmesi ve isteklerini belirtmeleri, bu isteklerin de göz önüne alınması gerekir.

Sivil Toplumla İlişkiler Genel Müdürlüğü içinde gönüllülük ile ilgili bir birimin oluşturulması ve bu birime altı aylık periyotlarda yapılacak çalışmalar/çalıştaylar ile ilgili tüm paydaşların katkı sunması sağlanabilir.

Gönüllülükte sabıka kaydı konusuna çok dikkat edilmelidir.

Gönüllülüğü kötüye kullanımı izlemek adına bir sistemin oluşturulması gerekebilir

Hak temelli çalışan sivil toplum örgütlerinin farklı başlıkta değerlendirilmesi, servis ve hizmet sağlayıcı sivil toplum örgütlerindeki gönüllülük biçiminden ayrılması gerekebilir.

Gönüllülerin ve gönüllülerin birlikte çalıştığı STÖ'lerin sorumluluk alanları belirlenmelidir.

Gönüllü kartı düzenlenip verilebilir.

Gönüllü çağrılarında haftada ne kadar çalışacağı net olarak belirtilmelidir.

STÖ'ler mevzuattan yararlanıp ayrımcılık yapmamalı ve üçüncü kişilere gönüllülük tanımı ve isteği üzerinden baskı uygulamamalıdır.

Birleşmiş Milletler uygulamalarında olduğu gibi, STÖ'lerin etik kod yazmaları için kanunda referans noktası olmalıdır. STÖ'lerin ve gönüllülerin uyması gereken etik kuralların çerçevesi belirlenmelidir.

Amaç ve misyona göre yasal çerçeve STÖ'lere belirli bir esneklik sağlamalı ve STÖ'ler amacına göre hareket edebilmelidir.

Toplumsal olarak bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyetlerine devam edilmelidir.

Yapılacak yasal düzenlemenin temel hak ve özgürlüklere değinmesi gerekir ve uluslararası hukuk çerçevesi ile uyumlu olmalıdır. Gönüllülük müfredatı ve stratejileri gibi motivasyon artırıcı belge, sertifika ve sözleşmenin süreklilik açısından önemli olduğunu belirtmek gerekir.

MEVZUATIN OLUŞTURULMASI AŞAMASINDA, YÖNTEM VE MEKANİZMA ÖNERİLERİNİZ NELERDİR?

Anketler, paneller (çevrimiçi toplantılar) gerçekleştirilmeli ve karar mekanizmalarında STÖ temsilcileri ve gönüllüleri de olmalıdır.

Yasa hazırlık süreçlerinde açık katılımlı-paylaşımlı ulusal, bölgesel interaktif paneller oluşturulmalı ve düzenlenmelidir.

Katılım için açık çağrı yapılmalı, ayrımcılık yapılmadan her alan ve her görüşten en az 1 temsilcinin katılımı sağlanmalıdır. (Katılım sürecinde 3. tarafsız kurullar tarafından fırsat eşitliğinin sağlanması ve sürecin denetimi gerekebilir.)

Yasal mevzuata hâkim, bu konuda meraklı ve istekli gönüllüler belirlenebilir, onlarla birlikte açık anlaşılır, ayrıntılı eğitim- seminer desteği sağlanabilir.

Ulusal gönüllülük komiteleri gibi platformların bu konu özelinde çalışmaları takip edilmeli, belediye meclisleri gibi halka açık alanlardan faydalanılmalıdır.

Sonuçların kamuoyu tarafından bilinmesi gerekir ve bunun için kamu spotu da dahil olmak üzere gönüllülüğün özendirilmesi ile ilgili kampanyalar düzenlenmeli, özel sektörün bilgilendirilmesi gerekmektedir.

STÖ'ler yardım edilen gruplar için her türlü tedbiri alma yükümlülüğüne sahip olmalıdır.

